

Broedvogelonderzoek Brabantse Wal, 2023

Inventarisatie van broedvogels in de waterwingebieden van Evides

Onderzoeksgebied: Ossendrecht, Huijbergen en Halsteren
Opsteller(s): J.W.E. Janse

ecoresult
ecologisch advies en onderzoek

Broedvogelonderzoek Brabantse Wal, 2023

Inventarisatie van broedvogels in de waterwingebieden van Evides

Colofon	
Onderzoeksgebied	Ossendrecht, Huijbergen en Halsteren
Opsteller(s)	J.W.E. Janse
Datum	17-10-2023
Versienummer	02
Rapportkenmerk	ER20231003v02
Aantal pagina's	30
Opdrachtgever	Evides
Contactpersoon	J. Willemsen
Kwaliteitscontrole	D.N. Eijsackers
Wijze van citeren	Janse, J.W.E., 2023. Broedvogelonderzoek Brabantse Wal, 2023. Inventarisatie van broedvogels in de waterwingebieden van Evides. ER20231003v02. Ecoresult B.V., Hendrik-Ido-Ambacht
Ecoresult B.V. Kringloopweg 22 3343 LR Hendrik-Ido-Ambacht 078 75 184 12 info@ecoresult.nl www.ecoresult.nl	

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	4
1.3	Leeswijzer	4
2	Onderzoeksgebied	5
2.1	Algemeen	5
2.2	Ossendrecht	7
2.3	Huijbergen	8
2.4	Halsteren	9
3	Methode	10
3.1	Broedvogelonderzoek	10
3.1.1	Veldwerk	10
3.1.2	Interpretatie en uitwerking	11
3.2	Het weer in het veldseizoen 2023	11
4	Resultaten	12
4.1	Ossendrecht	12
4.1.1	Overige waarnemingen	15
4.2	Huijbergen	16
4.2.1	Overige waarnemingen	18
4.3	Halsteren	19
4.3.1	Overige waarnemingen	20
5	Conclusie	21
6	Geraadpleegde bronnen	23
6.1	Literatuur	23
6.2	Internet	23
Bijlage 1	Soortkaarten	24

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar en de zomer van 2023 heeft Ecoresult B.V. in opdracht van Evides enkele terreinen op de Brabantse wal in de Provincie Noord-Brabant geïnventariseerd op broedvogels conform de BMP-B richtlijnen van Sovon (Vergeer et al., 2016). De aanleiding voor deze inventarisatie is dat Evides graag wil weten welke betekenis haar terreinen heeft voor deze soortgroep en inzicht wil verwerven in de kwaliteit van de, in het terrein aanwezige, beheertypen. Het gaat om een onderzoeksgebied van in totaal ongeveer 224 hectare, verdeeld over drie deelgebieden: Ossendrecht, Huijbergen en Halsteren.

1.2 Doel

Het doel van deze inventarisatie is het verkrijgen van een zo goed mogelijk beeld van het voorkomen en de verspreiding van geïnventariseerde broedvogels conform de BMP-B richtlijnen van Sovon (Vergeer et al., 2016). Hierdoor krijgt men een beeld van de kwaliteit van de natuurgebieden en voorziet het in de informatiebehoefte van de beheerder in het kader van de planning en evaluatie van het beheer.

1.3 Leeswijzer

In deze rapportage wordt achtereenvolgens beschreven: het onderzoeksgebied, de werkwijze, de resultaten voor de verschillende deelgebieden, de conclusies t.a.v. het voorkomen van broedvogels in het gebied. Achterin het rapport zijn in de bijlagen alle soortverspreidingskaarten te vinden.

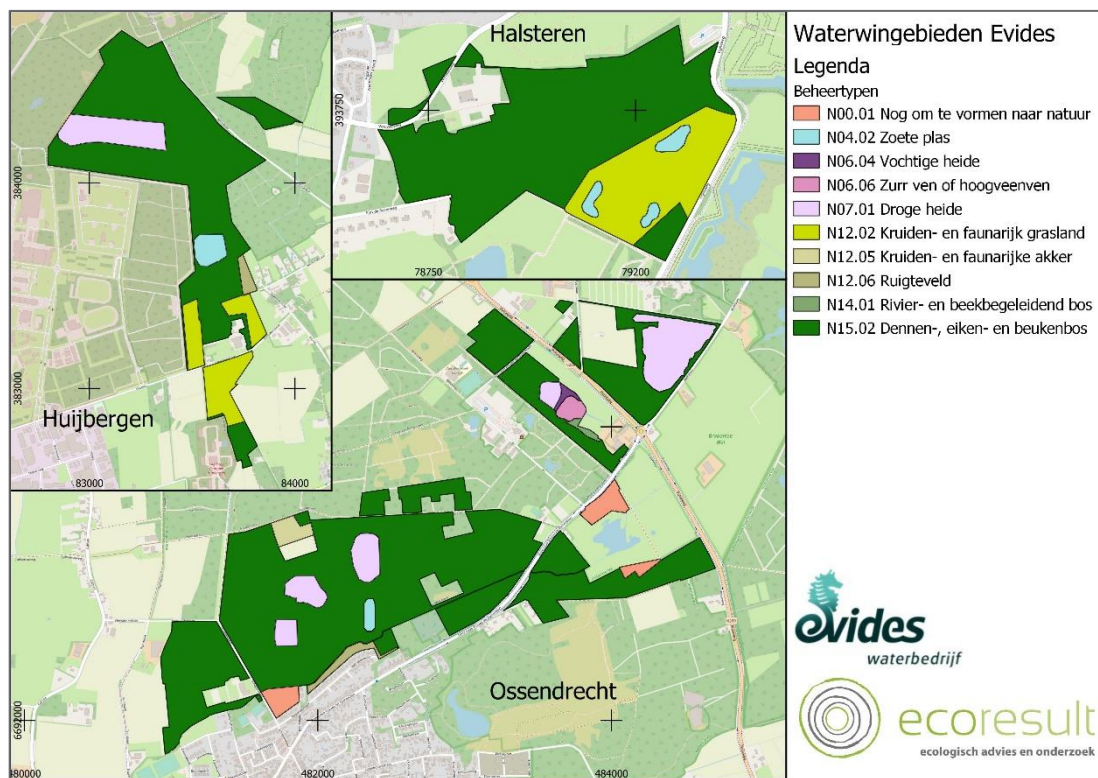

2 Onderzoeksgebied

2.1 Algemeen

Het onderzoeksgebied (224ha.) betreft de waterwingebieden van Evides op de Brabantse wal. Het onderzoeksgebied van in totaal ongeveer 224 hectare bestaat uit de deelgebieden Ossendrecht (126,3 ha), Huijbergen (75,3 ha) en Halsteren (22,0 ha), zie Figuur 1. De deelgebieden zullen in dit rapport afzonderlijk worden behandeld.

De begrenzing van de deelgebieden valt samen met de eigendomsgrenzen zoals aangeleverd door Evides. De oppervlakte per beheertype is voor elk van de deelgebieden afzonderlijk vermeld in Tabel 1.

Figuur 1: Overzichtskartaal van het totale onderzoeksgebied met de ligging van de drie deelgebieden.

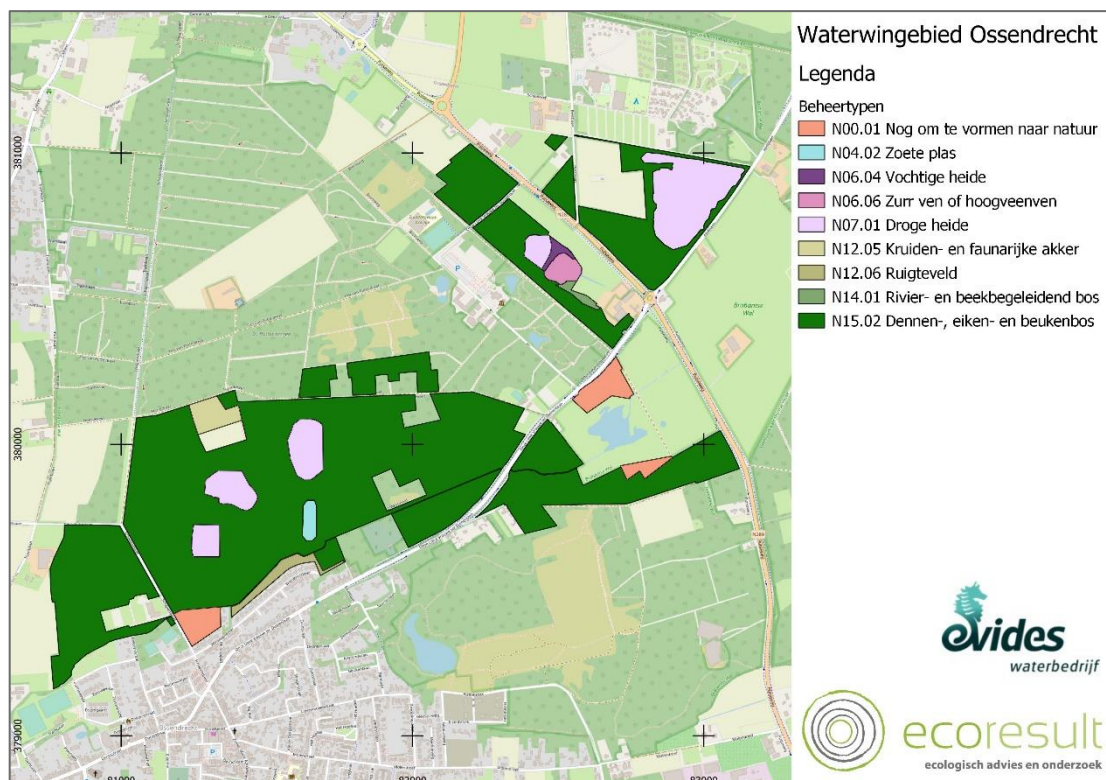

Tabel 1: Overzicht van de beheertypen in de verschillende deelgebieden.

Beheertype	Ossendrecht (ha)	Huijbergen (ha)	Halsteren (ha)
N00.01 Nog om te vormen naar natuur	3,7	-	-
N04.02 Zoete plas	0,6	2,1	0,6
N06.04 Vochtige heide	0,4	-	-
N06.06 Zuur ven of hoogveenven	0,9	-	-
N07.01 Droge heide	12,2	6,6	-
N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland	-	9,6	5,1
N12.05 Kruiden- en faunarijke akker	1,4	-	-
N12.06 Ruigteveld	1,2	0,9	-
N14.01 Rivier- en beekbegeleitend bos	0,4	-	-
N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos	105,5	56,1	16,3
Totaal (ha)	126,3	75,3	22,0

2.2 Ossendrecht

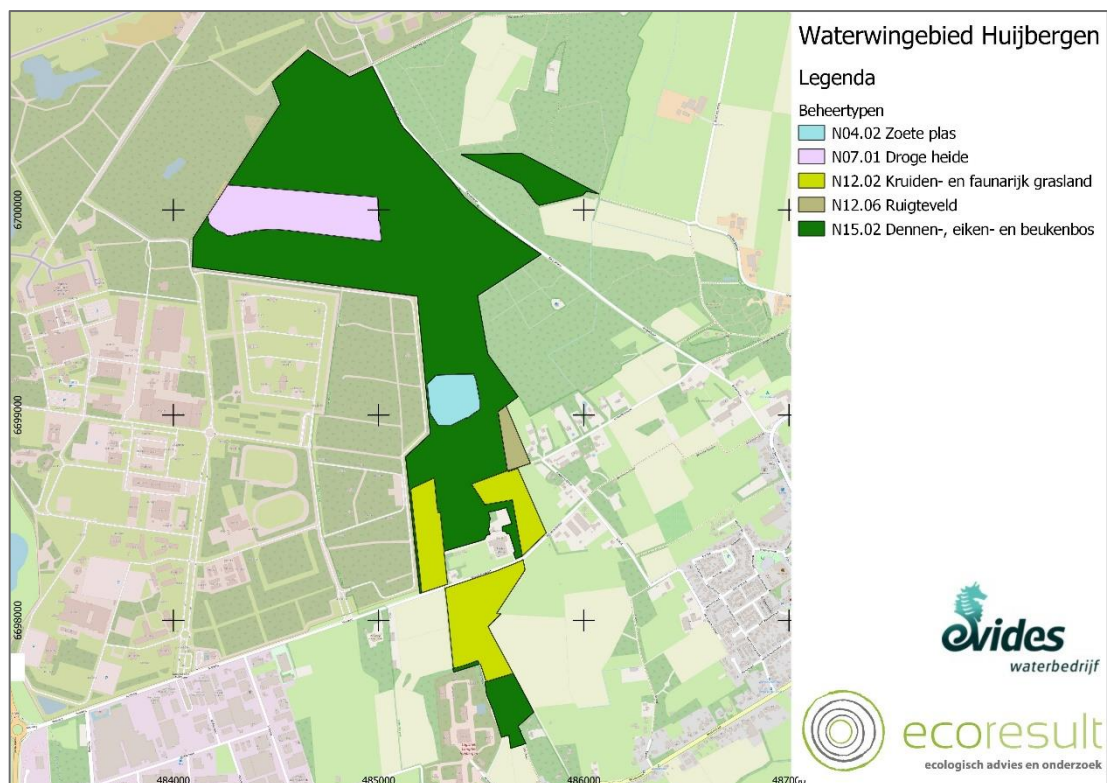
Waterwingebied Ossendrecht is het zuidelijk gelegen waterwingebied van Evides op de Brabantse wal. Het pompstation is gelegen in het uiterste zuidwesten van het waterwingebied en wordt omsloten door dennen-, eiken- en beukenbos (beheertype N15.02). Dit beheertype beslaat meer dan 80% van het totale waterwingebied en betreft $\pm 105,5$ ha. Verspreid over het gebied bevinden zich enkele percelen droge heide (beheertype N07.01). In het centrale deel van het waterwingebied betreft dit drie percelen met een oppervlakte van respectievelijk 1,7 ha, 1,0 ha en 2,1 ha. In het uiterste noordoosten van het waterwingebied een oppervlakte van $\pm 6,6$ ha en ten zuidwesten hiervan een oppervlakte van $\pm 0,8$ ha. Gelegen aan de droge heide van $\pm 0,8$ ha bevindt zich een stuk vochtige heide (beheertype N06.04) met een oppervlakte van $\pm 0,4$ ha wat uiteindelijk naar het oosten uitloopt in een zuur ven (beheertype N06.06) met een oppervlakte van $\pm 0,9$ ha. Vanaf de oostkant van het zure ven verzorgt rivier- en beekbegeleidend bos (beheertype N14.01) voor de waterafvoer aan het ven. Dit beheertype beslaat een oppervlakte van $\pm 0,4$ ha. Aan de noordrand van het centrale deel ligt één perceel kruiden- en faunarijke akker (beheertype (N12.05) met een oppervlakte van $\pm 1,4$ ha. Aan de zuidkant van het centrale deel bevindt zich een ruigteveld (N12.06) met een oppervlakte van $\pm 1,2$ ha en een zoete plas (beheertype N04.02) met een oppervlakte van $\pm 0,6$ ha. Op drie locaties in het waterwingebied zijn percelen aanwezig die nog omgevormd moeten worden naar natuur (beheertype N00.01), deze percelen bedragen een oppervlakte van $\pm 3,7$ ha (zie Figuur 2).

Figuur 2: Overzichtkaart van deelgebied Ossendrecht met de onderzochte beheertypen.

2.3 Huijbergen

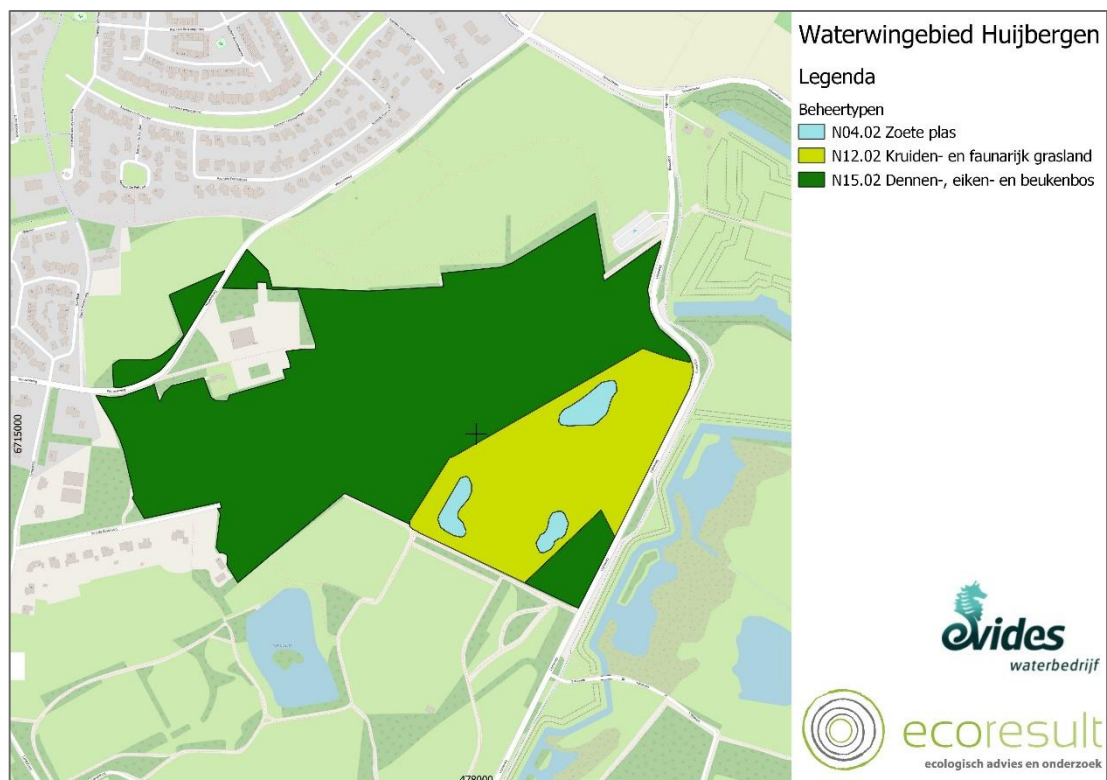
Waterwingebied Huijbergen is het centraal gelegen waterwingebied van Evides op de Brabantse wal. Het pompstation is gelegen aan de zuidzijde van het waterwingebied. Het pompstation wordt omgeven door kruiden- en faunarijke graslanden (beheertype N12.02) met een oppervlakte van $\pm 9,6$ ha. Ten noorden van het pompstation is een zoete plas (beheertype N04.02) aanwezig met een oppervlakte van $\pm 2,1$ ha. Aan de oostkant van het gebied tussen het pompstation en de zoete plas ligt een ruigteveld (beheertype N12.06) met een oppervlakte van $\pm 0,9$ ha. In het noordelijke deel van het waterwingebied aan de westkant is droge heide (beheertype N07.01) aanwezig met een oppervlakte van $\pm 6,6$ ha. De resterende oppervlakte ($\pm 56,1$ ha) van het waterwingebied bestaat uit dennen-, eiken- en beukenbos (beheertype N15.02) voornamelijk gelegen ten noorden van het pompstation met uitzondering van enkele percelen in het uiterste zuiden van het waterwingebied (zie Figuur 3).

Figuur 3: Overzichtskartaal van deelgebied Huijbergen met de onderzochte beheertypen.

2.4 Halsteren

Waterwingebied Halsteren is het meest noordelijk gelegen waterwingebied van Evides op de Brabantse wal. Het pompstation is gepositioneerd in het noordwesten van het gebied. Dit gebied bestaat hoofdzakelijk uit dennen-, eiken- en beukenbos (beheertype N15.02) met een oppervlakte van ±16,3 ha. Het zuidwesten van het gebied bestaat uit een kruiden- en faunairijk grasland (beheertype N12.02) met een oppervlakte van ±5,1 ha. Binnen dit beheertype liggen drie zoete plassen (beheertype N04.02), één aan de westkant, één aan de noordzijde en één in het zuidoosten met een totale oppervlakte van ±0,6 ha (zie Figuur 4).

Figuur 4: Overzichtskartaal van deelgebied Halsteren met de onderzochte beheertypen.

3 Methode

3.1 Broedvogelonderzoek

3.1.1 Veldwerk

Voor broedvogels is de toegepaste methodiek gebaseerd op de BMP methode ontwikkeld door Sovon (Vergeer et al. 2016). Daarnaast is de methode voor de SNL-monitoring broedvogels gehanteerd zoals beschreven op de website <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl> (BIJ12, Werkwijze monitoring en beoordeling Natuurnetwerk en Natura2000/PAS, versie 11102018).

Er is gebruik gemaakt van één soortenlijst van mogelijke broedvogelsoorten die in het gehele onderzoeksgebied gebiedsdekkend, in alle op broedvogels te onderzoeken beheertypen, zijn geïnventariseerd. Het gaat om de BMP-B soortenlijst van Sovon (Vergeer et al. 2016), alle SNL-soorten die niet op de BMP-B lijst voorkomen en alle Rode Lijst soorten. Dit noemen we de BMP-B+ lijst. Uiteindelijk betreft de BMP-B+ lijst 221 mogelijke broedvogelsoorten. Aanvullend daarop zijn tijdens de inventarisaties nog een aantal algemenere soorten meegenomen, ook van deze soorten worden de resultaten in dit rapport gepresenteerd.

De veldonderzoeken zijn uitgevoerd van 15 maart tot en met 15 juni 2023 (zie Tabel 2). De broedvogelinventarisaties werden allen een uur vanaf zonsopkomst tot enkele uren na zonsopkomst uitgevoerd. Hierbij werd steeds op een andere locatie gestart. Er is één aanvullend nachtbezoek uitgevoerd voor uilen en nachtzwaluw. Een broedvogelronde voor een deelgebied is zoveel mogelijk op één dag uitgevoerd om zo gelijkwaardige gegevens per ronde te krijgen. Het veldwerk werd uitgevoerd door J.W.E. Janse, hij is werkzaam als ecooloog voor Ecoresult B.V. en heeft een zeer ruime ervaring met de door hen geïnventariseerde soortgroepen, onder andere in natuurgebieden in Noord-Brabant. De gebieden werden te voet doorkruist. De auto werd gebruikt om van het ene deelgebied naar het andere te komen. Voor de broedvogelkartering werd de mobiele app Avimap van Sovon gebruikt, waarmee ook via autoclustering de territoria berekend zijn.

Tabel 2: Overzicht bezoekerondes

Activiteit	Datum
Broedvogelonderzoek 1	15 en 17 maart 2023
Broedvogelonderzoek 2	3 en 7 april 2023
Broedvogelonderzoek 3	25 en 26 april 2023
Broedvogelonderzoek 4	17 en 19 mei 2023
Broedvogelonderzoek 5	5 en 8 juni 2023
Broedvogelonderzoek 6 (avondronde)	6 juni 2023

3.1.2 Interpretatie en uitwerking

Voor de broedvogels zijn de gegevens via de mobiele app Avimap van Sovon direct in het veld ingevoerd met broedcode. Daarna zijn, via het autoclusterprogramma van Sovon, de territoria berekend volgens de BMP-richtlijnen van Sovon (Vergeer et al. 2016). Vervolgens zijn deze territoriumkaarten in GIS ingevoerd om er stippenkaarten per soort per deelgebied van te maken. De inventarisatiemethode van broedvogels is gebaseerd op het karteren van territoria, waarbij er voldoende geldige waarnemingen moeten zijn verzameld binnen soort specifieke datumgrenzen en binnen het onderzoeksgebied om te komen tot een territorium. Dit heeft tot gevolg dat van veel soorten de feitelijke nestplaats niet bekend is. De stip op de stippenkaart geeft dan de gemiddelde locatie van het territorium aan. In de bijlagen zijn de territoriumkaarten van de broedvogels opgenomen. Op de kaarten zijn wijd verbreid voorkomende soorten apart op een kaart weergegeven en minder wijd verbreid voorkomende soorten zo veel mogelijk gegroepeerd. Op de kaarten zijn alle gekarteerde soorten weergegeven, dus zowel de SNL doelsoorten als de overige gekarteerde soorten.

3.2 Het weer in het veldseizoen 2023

Het weer gedurende het seizoen kan van invloed zijn op de activiteit en het verloop van het broedseizoen. Over het algemeen was het voorjaar van 2023 een lastig seizoen voor broedvogelmonitoring, wat onder gunstige weersomstandigheden (droog, weinig wind) moet worden uitgevoerd. In het vroege voorjaar (maart, april) was het over het algemeen nat en bleef het in de ochtenden vaak lang koud, waardoor zangactiviteit laag was. Bovendien was vaak sprake van een stevige wind, wat ook in mei nog doorzette. Vanaf half mei werd het wel droog maar bleef het in de ochtenden fris. Bovendien stond nog steeds veel wind. Vanaf juni warmde het ook verder op en draaide de wind naar een noordoostelijke hoek, waardoor geheel juni vrijwel droog verliep.

Figuur 5: Overvliegende zwartkopmeeuw bij het Moerven. Foto: J.W.E. Janse | Ecoresult B.V.

4 Resultaten

Het aantal broedvogelsoorten en territoria wordt per deelgebied afzonderlijk besproken. Een overzicht van alle vastgestelde soorten is voor elk deelgebied eveneens weergegeven in een tabel waarin het aantal territoria is vermeld. De resultaten zijn tevens weergegeven op kaarten in de bijlage. Op de kaarten zijn alle waargenomen soorten weergegeven. Door autoclustering in Avimap is automatisch het midden van het geïnterpreteerde territorium gekozen, tenzij de exacte nestplaats bekend was. In dat geval is de stip op de exacte nestplaats gezet.

4.1 Ossendrecht

In waterwingebied Ossendrecht zijn in 2023 totaal 248 territoria vastgesteld, verspreid over 40 soorten. De meest talrijke soort betreft boomkruiper (42 territoria), gevolgd door kuifmees (23) en grote bonte specht (22). In het onderzoeksgebied zijn vier soorten van de rode lijst vastgesteld, namelijk grauwe vliegenvanger, spotvogel, zwarte mees (gevoelig) en grote lijster (kwetsbaar). Voor grauwe vliegenvanger geldt dat deze als gevoelig is geclassificeerd op heide & hoogveen en de spotvogel voor boerenland. Zwarte mees (gevoelig) en grote lijster (kwetsbaar) zijn beide op de rode lijst geclassificeerd voor bosgebieden. Soorten die in Ossendrecht zijn vastgesteld betreft hoofdzakelijk bosvogels. De variatie wordt gevormd door enkele eenden en ganzen op de zoete plassen en struweelsoorten in de halfopen gebieden. In Huijbergen zijn elf soorten aangetroffen die kwalificerend zijn voor de aanwezige beheertypen in het gebied, dit betreft appelvink, boomklever, boomleeuwerik, grasmus, groene specht, kleine bonte specht, putter, roodborstapuit, spotvogel, vuurgoudhaan en zwarte specht (zie Tabel 3). De soortkaarten zijn te vinden in Bijlage 1.

De ganzen, eenden en futen laten een duidelijk geclusterde verspreiding zien bij de zoete plassen en aangelegen weilanden. Roofvogels zoals havik en sperwer verkiezen het afgesloten stuk bos rondom het pompstation terwijl buizerd twee territoria bezet in de dichte douglas percelen in het gebied. Holenduif verkiest zijn territoria in de omgeving van gebouwen vermoedelijk vanwege de aanwezigheid van oude bomen met holtes. Nachtzwaluw kent één broedpaar op de droge heide ten noorden van het Oude Wassche ven. Een territorium bosuil werd aangetroffen in de omgeving van het Drieblokven. Groene specht is aangetroffen in de oude bosopstand in de zuidwesthoek van het afgesloten deel rondom het pompstation en ten noorden van het Wassche ven. Zwarte specht heeft een broedpoging ondernomen in een dode grove den op het Drieblokven (zie Figuur 6). De nestholte werd hierbij afwisselend door man en vrouw uitgehakt. Vanaf ronde 3 waren de oudervogels beide afwezig op deze locatie. Vermoedelijk zijn deze daarna verplaatst naar het bosgebied ten oosten van Ossendrecht aangezien daar op dat moment veelvuldig roepende exemplaren aanwezig waren. De laatstgenoemde plek bevindt zich buiten het waterwingebied. Kleine bonte specht bezette één territorium op het beboste stuk droge heide ten noordwesten van de Abdijlaan. Grote bonte specht is verspreid door het gebied aanwezig met totaal 22 territoria. Vuurgoudhaan kent enkele territoria voornamelijk in delen met oude eiken met veel klimop of hulst in het perceel. Dit is onder andere aanwezig rondom het pompstation waar twee territoria aanwezig waren. Goudhaan is verspreid over het gebied aanwezig voornamelijk in delen waar naald- en loofhout elkaar afwisselen. Gaai wordt veelvuldig waargenomen in het gebied, echter de

broedindicatie van de soort is lastig vast te leggen en heeft daarom geresulteerd in slechts twee territoria in het gebied.

Figuur 6: Zwarte specht bij de, in het voorjaar van 2023, uitgekozen nestlocatie. Foto: J.W.E. Janse | Ecoresult B.V.

Van de mezen is kuifmees de meest aangetroffen gekarteerde soort met een totaal van 23 territoria in het onderzoeksgebied. Deze soort laat geen duidelijke clustering zien binnen het onderzoeksgebied. Zwarte mees (zie Figuur 7) verkiest in zijn habitat grote oude douglasspar welke als zangpost worden gebruikt en de aanwezigheid van territoria zwarte mees in het onderzoeksgebied kan daarmee direct worden gelieerd. De nesten zijn daarbij in de directe omgeving van deze zangposten aanwezig. Staartmees verkiest hoofdzakelijk een halfopen structuur van loofbos waarbij de soort voornamelijk wordt aangetroffen aan de randen van de percelen in open boslanen of overgangszones van bos naar open gebied. Boomleeuwerik komt hoofdzakelijk voor op droge heide en de aangetroffen territoria bevestigen dat beeld. Een afwijkend territorium bevindt zich ten zuiden van het Moerven in de bosrand waar een aantal jaar geleden een deel van het bos is gekapt en nu jonge vegetatie van kruiden en struiken ontwikkelt. Tjiftjaf komt over het hele onderzoeksgebied voor. De volledige populatie is vermoedelijk niet in beeld aangezien alleen tijdens de eerste ronde na aankomst in het voorjaar de zingende individuen zijn genoteerd, echter is middels deze weg wel een inzicht in de talrijkheid van deze soort in het gebied. Spotvogel en grasmus kenden een territorium in de struweelhaag naast het Moerven. Ook zwartkop stond niet op de lijst van te inventariseren soorten, echter deze is volgens dezelfde methode als de tjiftjaf meegenomen om een beeld te schetsen van het aantal territoria in het gebied. Boomklever is verspreid over het gebied aanwezig, voornamelijk in de omgeving van oude beuken en eiken waarin oude spechtennesten en/of andere holtes en scheuren het nest wordt gebouwd. Boomkruiper is de

meest voorkomende broedvogel in het onderzoeksgebied met 42 territoria. De soort is in alle percelen van het type Dennen-, eiken- en beukenbos aanwezig. Overige beheertypen is de soort niet aangetroffen. Opvallend was het aantal (3) territoria van grote lijster binnen het gebied. Zowel zingend in het vroege voorjaar als alarmerend later in het seizoen werd deze soort veelvuldig waargenomen wat uiteindelijk heeft geresulteerd in drie verschillende territoria. Deze bevonden zich in gemengde naaldpercelen van hoofdzakelijk douglasspar en lariks. Zanglijster is verspreid over het gebied aanwezig waar de fusie-afstanden tussen de territoria duidelijk zichtbaar is.

Figuur 7: Zwarte mees in het vroege voorjaar. Foto: J.W.E. Janse | Ecoresult B.V.

Gekraagde roodstaart was aanwezig met één territorium in de halfopen droge heide ten noordwesten van de Abdijlaan. Zwarte roodstaart betrok de schuren van de paardenboerderij langs de Putseweg. Twee territoria van roodborsttapuit waren aanwezig in de graslanden en struwelen rondom het Moerven. Grauwe vliegenvanger werd hoofdzakelijk aangetroffen in bosranden en langs brede boslanen. Bonte vliegenvanger werd slechts sporadisch waargenomen waarbij twee territoria in de groenstrook bij de paardenboerderij aanwezig waren. Bij de naastgelegen woning hangen mezenkasten welke als broedplaats gebruikt werden. Mogelijk verklaart dit ook de afwezigheid van bonte vliegenvanger in de rest van het onderzoeksgebied. Boompieper laat een typisch verspreidingsgebied zien op droge heide en ruigtevelden waarbij elk perceel één paartje had. Putters waren aanwezig op meerdere locaties in het onderzoeksgebied, voornamelijk langs brede boslanen bestaande uit loofbomen. Eén paar goudvink werd door het voorjaar heen waargenomen bij de hondentrainingslocatie aan de zuidwestrand van het onderzoeksgebied. Appelvink werd voornamelijk waargenomen in de aaneengesloten bossen waarbij paartjes aanwezig waren hoog in de boomkronen van o.a. oude eiken.

Tabel 3: In Ossendrecht waargenomen broedvogels en het aantal territoria. In blauw weergegeven de kwalificerende soorten voor de aanwezige beheertypen in het deelgebied.

Broedvogels (40 soorten)	Territoria	Broedvogels	Territoria
Appelvink	8	Havik	1
Bonte vliegenvanger	3	Holenduif	2
Boomklever	13	Kleine bonte specht	1
Boomkruiper	42	Kuifmees	23
Boomleeuwerik	3	Meerkoet	3
Boompieper	9	Nachtzwaluw	1
Bosuil	1	Nijlgans	1
Buizerd	2	Putter	7
Dodaars	1	Roodborsttapuit	2
Gaai	2	Sperwer	1
Gekraagde roodstaart	1	Spotvogel (RL)	1
Goudhaan	9	Staartmees	6
Goudvink	1	Tjiftjaf	19
Grasmus	1	Vuurgoudhaan	4
Grauwe gans	6	Wilde eend	1
Grauwe vliegenvanger (RL)	6	Zanglijster	10
Groene specht	2	Zwarte mees (RL)	9
Grote bonte specht	22	Zwarte roodstaart	1
Grote Canadese gans	2	Zwarte specht	2
Grote lijster (RL)	3	Zwartkop	16
		Totaal	248

4.1.1 Overige waarnemingen

Tijdens de broedvogelmonitoring werden regelmatig eekhoorns waargenomen in het onderzoeksgebied. Een zeer fraaie waarneming betrof een zonnende boommarter op een dode stronk in de vroege ochtend. Boven het Moerven werden meerdere malen overvliegende zwartkopmeeuwen waargenomen. In het vroege voorjaar waren er nog enkele paartjes slobend, wintertaling en krakeend aanwezig op het Moerven, echter binnen de datumgrenzen voor deze soorten waren deze afwezig. Een torenvalk was aanwezig bij de kast ten noorden van het Moerven, echter is hier geen voortplanting geconstateerd. Rondom het Moerven zijn verder nog waargenomen rietgors, witte kwikstaart, waterhoen en kleine karekiet. Deze hebben met zekerheid niet in het gebied gebroed. Er zijn in het gebied verder

nog drie nesten rode bosmier (*Formica spec.*) aangetroffen en ingestipt. Ree is tijdens de meeste inventarisaties waargenomen op één of enkele locaties in het gebied.

4.2 Huijbergen

In waterwingebied Huijbergen zijn in 2023 totaal 159 territoria vastgesteld, verspreid over 28 soorten. De meest talrijke soorten betreffen boomkruiper (23 territoria), kuifmees (18), tjiftjaf en zwartkop (16). In het onderzoeksgebied is één soort van de rode lijst vastgesteld, namelijk zwarte mees (gevoelig) welke is aangewezen voor bosgebieden. Soorten die in Huijbergen zijn vastgesteld betreft hoofdzakelijk bosvogels. De variatie wordt gevormd door dodaars en meerkoet op Kooiheide ven en enkele soorten van droge heide. In Huijbergen zijn zeven soorten aangetroffen die kwalificerend zijn voor de aanwezige beheertypen in het gebied, dit betreft appelvink, boomklever, boomleeuwerik, grasmus, kleine bonte specht, vuurgoudhaan en zwarte specht (zie Figuur 4). De soortkaarten zijn te vinden in Bijlage 1.

Tabel 4: In Huijbergen waargenomen broedvogels en het aantal territoria. In blauw weergegeven de kwalificerende soorten voor de aanwezige beheertypen in het deelgebied.

Broedvogels (28 soorten)	Territoria	Broedvogels	Territoria
Appelvink	9	Kleine bonte specht	1
Bonte vliegenvanger	3	Kruisbek	1
Boomklever	9	Kuifeend	1
Boomkruiper	23	Kuifmees	18
Boomleeuwerik	3	Meerkoet	2
Boompieper	9	Nachtzwaluw	4
Buizerd	1	Staartmees	2
Dodaars	1	Tjiftjaf	16
Gaai	2	Vuurgoudhaan	1
Goudhaan	2	Wilde eend	2
Grasmus	2	Zanqlijster	7
Grote bonte specht	12	Zwarte mees (RL)	3
Havik	1	Zwarte specht	1
Holenduif	2	Zwartkop	16
		Totaal	159

Op het kooiheide ven is het hele voorjaar een paartje dodaars, meerkoet en kuifeend aanwezig. Een tweede paar meerkoet was aanwezig op het ven ten zuiden van het pompstation. Wilde eend was aanwezig in het ruigteveld aan de oostkant van het onderzoeksgebied, net als op het ven ten zuiden van het pompstation. In het perceel ten oosten van de kooiheide is een territorium van havik aanwezig en een territorium van buizerd werd aangetroffen ten noordoosten van de Bergsebaan.

Twee territoria holenduif waren aanwezig bij de boerderijen ten oosten van het onderzoeksgebied. Nachtzwaluw kende twee territoria op de kooiheide en één paar ten noordwesten van het onderzoeksgebied op langzaam dichtgroeïende kapvlakten. Een vierde paar werd waargenomen baltzend/zingend bij het kooiheide ven. Een territorium zwarte specht was aanwezig in het onderzoeksgebied bij de Bergsebaan. Een paartje kleine bonte specht had een territorium in een halfopen lariksbos in het noorden van het onderzoeksgebied. Grote bonte specht is verspreid over het plangebied aanwezig in het beheertype dennen-, eiken- en beukenbos. Gaai besloeg een territorium langs de Bergsebaan en bij het kooiheide ven. Goudhaan kende twee territoria in het gebied. Vuurgoudhaan was aanwezig langs de Bergsebaan op een locatie waar loof- en naaldhout elkaar afwisselden en er in de ondergroei hulst aanwezig was. Eenzelfde verspreiding zoals aangetroffen in Ossendrecht geldt voor de mezen in Huijbergen waar kuifmees veelvuldig aanwezig is en zwarte mees gebonden aan hoge oude douglas sparren. Boomleeuwerik was aanwezig op de kooiheide, het aanliggende militaire terrein en ook één territorium bij het ven ten zuiden van het pompstation. Een territoriale spotvogel werd waargenomen in een breed struweel ten oosten van de graslanden ten zuiden van de Kooiweg. Tjiftjaf en zwartkop zijn op eenzelfde manier geïnventariseerd als in Ossendrecht en laten een vergelijkbaar beeld zien. Grasmus kent twee territoria in de droge greppels langs de graslanden ten zuiden van het pompstation. Boomklever was gebonden aan oude beuken- en eikenbomen in het gebied. Boomkruiper was vlakdekkend aanwezig in de bossen met 23 territoria. Zanglijster werd op zeven locaties aangetroffen in het onderzoeksgebied, voornamelijk zingend vanaf hoge zangposten. Op de graslanden waren langs de randen drie territoria roodborsttapuit aanwezig (zie Figuur 8).

Figuur 8: Roodborsttapuit aanwezig in het struweel langs de graslanden ten zuiden van het pompstation Huijbergen. Foto: J.W.E. Janse | Ecoresult B.V.

Twee paar bonte vliegenvanger werd aangetroffen bij nestkasten rondom het pompstation en één zingend mannetje werd genoteerd op het militair terrein ten westen van het onderzoeksgebied. Territoria boompieper werden op de open delen zoals droge heide en kruiden- en faunarijke graslanden waargenomen waarbij de zangposten in verscheidene hoge bomen langs de randen van deze beheertypen aanwezig waren. Een territorium putter was aanwezig in enkele elzen in het zuiden van het onderzoeksgebied. Een paar kruisbekken met jongen werd overvliegend waargenomen bij het pompstation. Vanwege het stille karakter van deze soort in het broedseizoen is niet met zekerheid te zeggen of deze in het gebied gebroed hebben of dat deze van elders komen. Appelvink werd verspreid over het onderzoeksgebied waargenomen voornamelijk als paar aanwezig in oude eiken of verplaatsend tussen foerageerlocaties in het bos.

4.2.1 Overige waarnemingen

Tijdens de avondronde voor nachtzwaluw werd in de gegraven plassen en vennen ten zuiden van het pompstation geweldige kooractiviteit van rugstreeppad waargenomen evenals van boomkikker. In alle graslanden behalve het perceel aan de oostkant van het pompstation zijn zeer grote populaties veldkrekkel aanwezig. Verder zijn eekhoorn en ree aanwezig in de bossen en op de velden zijn enkele hazen en konijnen aangetroffen.

Figuur 9: Eekhoorn aanwezig in een oude eikenlaan bij het pompstation Halsteren. Foto: J.W.E. Janse | Ecoresult B.V.

4.3 Halsteren

In waterwingebied Halsteren zijn in 2023 totaal 59 territoria vastgesteld, verspreid over 22 soorten. De meest talrijke soort betreft tjiftjaf (12 territoria), gevolgd door kuifmees en boomkruiper (7) en grote bonte specht en zwartkop (6). In het onderzoeksgebied zijn geen soorten van de rode lijst vastgesteld. Soorten die in Halsteren zijn vastgesteld betreft hoofdzakelijk bosvogels, de variatie wordt gevormd door de soorten van zoete plassen. In Halsteren zijn drie soorten aangetroffen die kwalificerend zijn voor de aanwezige beheertypen in het gebied, dit betreft appelvink, boomklever en groene specht (zie Tabel 5). De soortkaarten zijn te vinden in Bijlage 1.

Tabel 5: In Halsteren waargenomen broedvogels en het aantal territoria. In blauw weergegeven de kwalificerende soorten voor de aanwezige beheertypen in het deelgebied.

Broedvogels (22 soorten)	Territoria	Broedvogels	Territoria
Appelvink	1	Grote Canadese gans	1
Bonte vliegenvanger	1	Holenduif	1
Boomklever	4	Koekoek	1
Boomkruiper	7	Kuifmees	7
Boompieper	1	Meerkoet	1
Buizerd	1	Ransuil	1
Dodaars	1	Staartmees	1
Gaai	1	Tjiftjaf	12
Grasmus	1	Wilde eend	1
Groene specht	2	Zanglijster	1
Grote bonte specht	6	Zwartkop	6
		Totaal	59

Op de vennen is een paar grote Canadese gans, meerkoet, dodaars en wilde eend aanwezig. Een territorium buizerd is aanwezig ten zuiden van het pompstation. Op het pompstation is het hele voorjaar een zingende holenduif waargenomen, de exacte nestplaats is onbekend. Een territoriale koekoek is in het voorjaar waargenomen zingend vanuit de bomenlaan ten zuidwesten van de kruiden- en faunarijke graslanden. Tijdens de avondronde ten behoeve van nachtzwaluw, uilen en rallen werd in de bosrand ten noordwesten van de zoete plassen een aantal jonge ransuilen waargenomen. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is een territorium groene specht aanwezig in monumentale lanen¹ evenals aan de rand van het pompstation. Grote bonte specht is verspreid over de bostypen aanwezig in het onderzoeksgebied. Kuifmees is aanwezig met zeven territoria verspreid over het onderzoeksgebied. Ten zuiden van het pompstation is één territorium staartmees aanwezig. Tjiftjaf is de meest vastgestelde broedvogel in het onderzoeksgebied met 12 territoria. Deze zijn verspreid door het type dennen-, eiken- en beukenbos waargenomen. Eenzelfde beeld geldt voor

¹ Vanwege de afstand niet weergegeven op de soortkaart in de bijlage.

zwartkop en de inventarisatiemethode is gelijk aan die van Ossendrecht en Huijbergen. Aan de oostrand van het kruiden- en faunarijke grasland is in de haag van elzen en andere boomvormers een territorium grasmus aanwezig. Boomklever is aanwezig met vier territoria voornamelijk in de oude bomenlanen in het gebied. Boomkruiper is aanwezig met zeven territoria verspreid over het onderzoeksgebied. Zanglijster kent één territorium ten zuiden van het pompstation waar door het seizoen heen continu gezongen werd. Eén territorium bonte vliegenvanger was aanwezig aan de zuidwestkant van het onderzoeksgebied waar de vogel zingend bij een nestkast bij een woonhuis zat. Op de overgang tussen oude bomenlanen en graslanden in de vorm van legakkers was een territorium boompieper aanwezig. Bij de parkeerplaats ten noordoosten van het onderzoeksgebied is een paar appelvink aangetroffen.

4.3.1 Overige waarnemingen

In het onderzoeksgebied waren meerdere eekhoorns (zie Figuur 9) aanwezig in oude eiken, evenals een enkele ree op het open veld bij de zoete plassen. In de vennen is een populatie gaffelwaterjuffer aanwezig (zie Figuur 10).

*Figuur 10: Gaffelwaterjuffer aangetroffen in de vennen bij het pompstation Halsteren.
Foto: J.W.E. Janse | Ecoresult B.V.*

5 Conclusie

In 2023 is in opdracht van Evides een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in de waterwingebieden op de Brabantse wal (224ha). In totaal zijn 44 verschillende broedvogels vastgesteld met in totaal 466 territoria. De meest talrijke soorten van de BMP+ lijst betreffen boomkruiper (72 territoria), kuifmees (48) en grote bonte specht (40). Binnen de waterwingebieden zijn soorten van droge heide goed vertegenwoordigd ondanks de versnipperde structuur. Vier rode lijstsoorten zijn aanwezig in het gebied: grote lijster (kwetsbaar), spotvogel, grauwe vliegenvanger en zwarte mees (gevoelig). Binnen het onderzoeksgebied zijn elf kwalificerende soorten voor de aanwezige beheertypen geregistreerd, dit betreft appelvink, boomklever, boomleeuwerik, grasmus, groene specht, kleine bonte specht, putter, roodborstapuit, spotvogel, vuurgoudhaan en zwarte specht (zie Tabel 6).

Tabel 6: In het onderzoeksgebied waargenomen broedvogels en het aantal territoria. In blauw weergegeven de kwalificerende soorten voor de aanwezige beheertypen in het onderzoeksgebied.

Broedvogels (44 soorten)	Territoria	Broedvogels	Territoria
Appelvink	18	Kleine bonte specht	2
Bonte vliegenvanger	7	Koekoek	1
Boomklever	26	Kruisbek	1
Boomkruiper	72	Kuifeend	1
Boomleeuwerik	6	Kuifmees	48
Boompieper	19	Meerkoet	6
Bosuil	1	Nachtzwaluw	5
Buizerd	4	Nijlgans	1
Dodaars	3	Putter	8
Gaai	5	Ransuil	1
Gekraagde roodstaart	1	Roodborstapuit	5
Goudhaan	11	Sperwer	1
Goudvink	1	Spotvogel (RL)	2
Grasmus	4	Staatmees	9
Grauwe gans	6	Tjiftjaf	47
Grauwe vliegenvanger (RL)	6	Vuurgoudhaan	5
Groene specht	4	Wilde eend	4
Grote bonte specht	40	Zanglijster	18
Grote Canadese gans	3	Zwarte mees (RL)	12
Grote lijster (RL)	3	Zwarte roodstaart	1
Havik	2	Zwarte specht	3
Holenduif	5	Zwartkop	38
		Totaal	466

6 Geraadpleegde bronnen

6.1 Literatuur

Hustings F., Borggreve C., van Turnhout C. & Thissen J. 2004. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovononderzoeksrapport 2004/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Vergeer, J.W., van Dijk, A., Boele, A., van Bruggen, J. & Hustings, F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

6.2 Internet

www.BIJ12.nl – alles over de SNL regeling en de natuurbeheertype

www.knmi.nl – website van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut.

www.waarneming.nl – website van landelijk invoerportaal natuurwaarnemingen

<https://www.pdok.nl/> - PDOK (Publieke Dienstverlening Op Kaart)

Bijlage 1 Soortkaarten

Op de kaarten in deze bijlage staan voor elk van de verschillende deelgebieden de locaties met territoria van alle geïnventariseerde soorten die in het gebied zijn vastgesteld. Dit betreft alle soorten van de BMP+ lijst en enkele extra gekarteerde algemene soorten. Alle territoria van de broedvogels worden weergegeven. Het totaal aantal vastgestelde territoria staat achter de soortnaam vermeld. Verschillende broedvogelsoorten zijn zo veel mogelijk samen op één kaart weergegeven, gegroepeerd naar familie. Wanneer mogelijk is het voorkomen van meerdere soorten op één kaart weergegeven.

